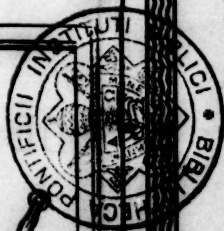

Ann. XV.

ROMAE, Mense Augusto MCMXII

Num. VIII.

VOX VRBIS

DE LITTERIS ET BONIS ARTIBUS COMMENTARIUS

Semel in mense prodit

CONDIDIT ARISTIDES LEONORI EQVES

POSSIDET ATQUE ADMINISTRAT SOCIETAS EDITRIX ROMANA

Pretium annuae subnotationis, est:

In Italia: Libellarum **6**

ubique extra Italiam: Lib. **9** (Doll. **1,80**; Sch. **7**; M. **7**; Rubl. **4**; Coron. **9**)

ANTE SOLVENDUM ET RECTO TRAMITE MITTENDUM

AD SOCIETATEM EDITRICEM ROMANAM

ROMA — Via delle Coppelle, 35 — ROMA

SUBNOTATIO EXTRA ITALIAM FIERI POTEST:

IN RUSSIA

apud

Gebethner et Wolf

Varsoviae Polonorum

Rakowskie Przedmieście, 15

apud

"Kronika Rodzinna ..

Varsoviae Polonorum

Krakowskie Przedmieście, 6.

IN ANGLIA

apud

Burns and Oates

London W.

28, Orchard Street.

IN CANADA

apud

Libraire Granger Frères

Montreal

1699, Rue Notre-Dame

APUD
SOCIETATEM EDITRICEM ROMANAM

ROMA - Via delle Coppelle, 35 - ROMA

excerpta ex Commentario VOX URBIS veneunt, quae sequuntur:

ARRAE GORGONIAE

===== MILESIA FABULA =====

JOACHIM ANTONELLI COSTAGGINI

VEN. LIBELL. 0.60

EUPLIUS

ACTIO DRAMATICA =

===== JOANNS

B. FRANCESIA =

LATINS VERSUS CONSCRIPTA

ET IN LIGS CIGS DISTRIBUTA

= EDITIO ALTERA =

VEN. LIBELL. 1.00

SATURIO

COMOEDIA =====

===== JOANNIS

B. FRANCESIA =

VERSIBUS SENARIIS CONSCRIPTA

ET IN TRES ACTUS DISTRIBUTA

= EDITIO ALTERA =

VEN. LIBELL. 1.00

QUAELIBET OPERA EDENDA SUSCIPIUNTUR

VOX URBIS

DE LITTERIS ET BONIS ARTIBUS COMMENTARIUS

Rerum index:

An Heterodoxi exegetae, fidelius quam Catholici, sensum rerum Scripturarum expresserint.

Disputationes philosophicae Modernistam inter et Thomistam. Religiosa musica in theatro.

Paroemia sive Adagia; Oleum et operam perdere. — Ne suter ultra crepidam. — Suo Marte. — Cantherium in fossa. — Equus in plantis.

— Principatus Seyrius. — Callipides. — Gladiator in arena consilium caput.

Bona. Carmen Jacobi Ioannis Hartman Batavi.

Spiritus Aeterni tabula Delphica referens in caelum assumptam. Collaqua latina. Explicationum repetendarum ratio.

Ex Sacris Congregationibus Romanis sententiae novissimae se-

lectae. Ex Congregatione S. Officii. — Ex Congregatione Rituum.

Diarium Vaticanum. Coram SSmo. admissiones. — Pontificiae electiones.

— Varia. — Vita functi viri clarioris.

Annus. Bellum inter Italos atque Turcas. — Turcarum internae res.

— Regia itinera.

Publici per orbem coetus legibus ferendis.

Per orbem.

librorum recensio. (I. M. Meunier).

libri recens done accepti.

Nominatum collectoribus monitum.

Aenigmata.

Appendix; Anthos.

An Heterodoxi exegetae, fidelius quam Catholici, sensum rerum Scripturarum expresserint

Leo XIII (Enc. *Prov. Deus*), diffidendum non esse, ait, religiosa quadam obscuritate sacros Libros involvi, ut ad eos, nisi aliquo viae duce, nemo ingredi possit. Et ipsemet S. Petrus (II Ep. 3, 15, 16) de « charissimi Fratris Pauli » epistolis loquens, scribit: « In quibus sunt quaedam difficultas intellectu, quae indocti, et instabiles depravant, sicut et ceteras Scripturas, ad suam ipsorum perditionem ». Propter quae omnia, de Sacrae Scripturae libro versiculus ille recitatur:

Hic liber est, in quo quaerit sua dogmata quisque. Inventit et pariter dogmata quisque sua.

Quinam est igitur dux, ad verum sensum S. Scripturae iudicandum? Conc. Vaticanum (Sess. 3, c. 2, Denz. 1637) declaravit: « In rebus fidei et morum, ad aedificationem doctrinae Christianae pertinentium, is pro vero sensu sacrae Scripturae habendus est, quem tenuit ac tenet Sancta Mater Ecclesia, cuius est iudicare de vero sensu et interpretatione Scripturarum sacrarum ». Hisce firmiter retentis, quaestiuicula nova exsurgit: « An, - videlicet, - Heterodoxi exegetae, fidelius quam catholici, sensum verum Scripturarum expresserint ». Affirmativam partem Modernistae, solo novitatis amore ducti, amplectuntur; negativam vero vir catholicus amplecti debet.

..

Heterodoxi exegetae non expressisse fidelius sensum verum Scripturarum apparet:

a) Ex quibusdam falsis S. Scripturam interpretandi principiis eorum, quorum primum est, systema *luminis interni*, iuxta quod, quilibet christianus a Spiritu Sancto immediate illuminatur ad verum sensum

Scripturae tenendum, neque ullis regulis indiget. Quod quidem systema facto contradicit; quum enim unus et idem sit Spiritus illuminans, non unus et idem est sensus, sed prouti Vinc. Lerinensis ait (1): « Eiusdem (Scripturae) eloquia aliter atque aliter alius atque alius interpretatur; ut paene quot homines sunt, tot illius sententiae erui posse videantur ».

Secundum systema, a Rationalismo biblico saec. XVIII edoctum, est systema *accommodationis* iuxta quod statendum est Iesum Christum, Christique Apostolos, respectu librorum N. Testamenti, Iudaeorum erroribus sese conformasse tum moraliter tum paedagogice, tum dogmaticae. *Moraliter* quidem actionem praescriptam ponendo, vel licitam actionem omittendo, ne eorum conscientia scandalum pateretur. *Paedagogice* etiam vel doctrinam suam Iudaeorum intelligentiae attemperando, vel doctrinam mentem eorum transcendentem omittendo. *Dogmaticae* vero, et quidem *negative*, non statim sed convenienti tempore eorum errores relinendo, vel indirecte tantum refutando; *positive* autem aperte, externeque errores docendo, quos forsitan interius reprobabant.

Accommodationis systema tum Christi tum Apostolorum sanctitatem offendit. Christus enim (Ioan. XVIII, 37,) fassus est: « Ego in hoc natus sum, et ad hoc veni in mundum, ut testimonium perhibeam veritati »; dum Apostolus (*Ad Gal.* I, 8) ait: « Sed licet nos, aut Angelus de caelo evangelizet vobis praeterquam quod evangelizavimus vobis, anathema sit ».

Tertium systema, systema *interpretationis moralis* vocatur, iuxta quod in Scriptura Sacra, nonnisi moralia praecepta inquirenda sunt, quum cetera omnia idest revelatio, dogmata, miracula, prophetiae, historia, nullum possideant valorem.

Ex christianae apologiae documentis scimus, quam leviter absurditates a systemate interpretationis moralis affirmantur.

(1) *Communis*, 2.

VOX URBIS

DE LITTERIS ET BONIS ARTIBUS COMMENTARIUS

Usum latini sermonis per orbem universum tuetur ac fovet

Itaque, latine omnino exarata, scripta edit, quae populos omnes aliquo modo attingant, a publica re ad bonas artes, a litteris ad historias, a philosophicis ad sociales quaestiones, a nunciis et significationibus ad simplices et facili stylo expressas descriptiones, narratiunculas, dramaticas actiones; ab antiquitatis scientia ad dialogos vitae argumenta maxime communia tractantes, unde colloquia latine inire atque alere detur; a doctorum virorum scriptis nondum vulgatis aut parum cognitis ad primas adolescentum exercitationes, quae incitamentum veluti in palaestra eorum conatibus conferant; a Pontificiis denique documentis praecipuis ad iuris regulas in S. Congregationibus inductas; haec omnia ut quisque vel ex dissitis regionibus, aut cultu, doctrina, animi proclivitate, artibus alter ab altero difformis per commentarium eundem explere desideria sua possit.

PRETIUM ANNUAE SUBNOTATIONIS EST:

In Italia libellarum 6;

ubique extra Italiam: Lib. 9 (Doll. 1,80; Sch. 7; M. 7; Rubl. 4; Corea. 9)

ANTE SOLVENDUM ET RECTO TRAMITE MITTENDUM

ad Societatem Editricem Romanam

ROMA — VIA DELLE COPPELLE, 35 — ROMA

QUAE COMMENTARIUM POSSIDET NUNC ATQUE ADMINISTRAT.

in communi, datur et amor boni in particulari; boni, inquam, aut veri aut apparentis. De quo altero hoc amore interpretamentum tuum exposco, siquidem res mihi semper salebrosa prorsus visa est.

THOMISTA. — Res prorsus salebrosa, amice carissime, et a saeculis, ut noveris, disputata. De qua plurima inquiruntur passim, sed praeprimis quomodo transitus fiat ab actu rationis ad actum voluntatis, et quomodo integra remaneat creaturae intellectualis libertas et activitas, sub actione Dei pariter integra et libera, in electione boni particularis. Utrumque paucis summisque principiis, omissisque variis sententiis, me tibi proponere liceat, ita ut quasi omnia compendiose prae oculis habeas, simulque et connexionem et convenientiam omnium possis perspicere. Quod praestabo, nisi fallar, per analysim summariam iudicii practici, qualem exhibet Angelicus, imprimis in suo *De veritate*. (1)

In omni igitur actione humana practice decernenda duo dantur necessario iudicia: unum quod vocatur examinis, seu consilii, alterum electionis, seu executionis.

In hoc conveniunt, quod utrumque est conclusio singularis de eadem actione. Sed multipliciter simul differunt: primo quod illud sit de obiecti dignitate, cur nempe unum sit prae alio eligendum, istud vero decernit executionem illius quod per iudicium consilii fuerit approbatum, sicut et in iudiciis forensibus decernitur primum sententia, deinde executio sententiae; secundo quod illud respicit obiectum in se, istud vero ut ab illo approbatum; tertio quod illud habet rationem principii, istud conclusionis; quarto quod illud non supponit necessario actualem amorem obiecti, istud vero omnino supponit; quinto quod illud respicit non posse, istud non facere; sexto quod illud praecedat electionem prioritatem existentiae, imo et temporis, ita ut ab electione selungi possit, istud vero necessario comitem habeat electionem, ut mox dicturi sumus; septimo quod illud a voluntate relinqui possit, istud vero, dum perdurat, non possit electionem ipsam retractare, licet potuerit impediri ne esset, atque possit cessare, iubente voluntate, vel attentione etiam cessante.

Istae, inquam, duae ultimae differentiae sedulo sunt investigandae quoad iudicium electionis, siquidem ex hac intelligentia apparet quo respectu sese mutuo habeant iudicium electionis, quod actus rationis est, et ipsa electio, quae est voluntatis actus. Rem Sanctus Thomas, brevi, clara et firma sententia expressit more suo dicens: «Animus, quando perfecte imperat sibi ut velit, tunc iam vult». (2)

Videlicet, etsi iudicium electionis et ipsa electio quoad singularem actum distinguenda sint, attamen separari nequeunt, ita ut si quis iudicet hic et nunc esse agendum reipsa agat infallibiliter; et si iudicet hic et nunc esse eligendum, reipsa eligat; de ratione existentiae

unius sit existentia alterius, nec detur ullus inter illa eadem ordo successionis, sed coexistentia omnimoda, Iudicium electionis et electio ipsa sunt sibi invicem causae: siquidem electio, ut est amor finis, causat actum iudicii, cuius aliunde est etiam causa finalis; sicque est prior iudicio electionis prioritatem naturae; dum e contra iudicium electionis, vi amoris finis, applicat voluntatem ad eligendum, atque electionem ipsam vi propria specificat: seu, ut aliis verbis explicem, iudicium electionis non est nisi applicatio actualis voluntatis ad electionem, quae esse nequit absque passiva applicatione voluntatis eligentis, seu sine electione; sicut aliunde electio ipsa, quum sit ex cognitione finis et mediorum, non potest esse sine iudicio electionis.

Licet tamen, illa duo, dum perdurant, sese invicem importent, integra remanet libertas, tum quia ante electionem animus potuit non procedere ad iudicium electionis; tum quia, perdurante ipsa electione et iudicio electionis, possit animus ab hoc iudicio et ab hac electione alio divertere et cessare, sicut de facto frequentissime divertit et cessat.

Patet autem, sub electione poni et imperium et executionem, quae electionem sequuntur.

Omnia igitur in actibus humanis pendent ultimo ex iudicio practico, quod ubi perduret, importat infallibiliter et iudicium electionis et ipsam electionem, inter se necessario coniuncta, licet utrumque quis vel potuerit non admittere, vel admissa possit relicere, mutato iudicio, unde salvatur libertas.

Atque demum in hoc consistit rectitudo et iudicii praedicti et ipsius electionis, quod iudicium electionis sit rerum veritati conforme, nempe decernat id esse bonum hic et nunc exequendum, quod reapse hic et nunc bonum est.

Ita igitur electio boni, quae voluntatis actus est, dici potest infallibilis et contingens: infallibilis, inquam, eo sensu quod infallibiliter concomitetur iudicium electionis; contingens et fallibilis, eo sensu quod illud iudicium potuit non assumi et possit dimitti.

Si quis igitur primo id efficiat ut intellectus obiectum apprehendat quale in se est, atque inquirere velit ut oportet; secundo si ita dirigat intellectum ut iste iudicet agendum id quod est agendum, unde infallibiliter voluntas in huius electionem prodeat; tertio iudicium istud perdurare faciat, proindeque et electionem, is, inquam, voluntatem in bono infallibiliter firmabit.

Deum autem quam facillime praestare posse in comperto est: et quidem, sicut a principio diximus, ita ut homo velit iuxta modum cognitionis: Deus videlicet dirigere et illuminare potest iudicium illud examinis et consilii ut res apprehendat atque decernat ut oportet; ut perduret huiusmodi iudicium, et tunc eo ipso electionem voluntatis infallibiliter firmet in bono. Et haec iterum erit aliqua praemotio physica.

Unde Angelicus: «Alio modo quando ex concursu causarum multarum contingentium et deficere possibi-

(1) Quaesit. 17, a. 4, 4.

(2) XII^a q. 17, a. 5. 1^a.

Adest quantum Rationalismi biblici systema, idest systema *interpretationis psychologicae*. Non secus ac in tertio systemate docetur in hoc sola praecepta moralia esse in sacra Scriptura quaerenda, miracula vero, doctrinaeque supernaturales methodo quadam psychologica explicanda esse. Ex. gr. miraculum de turbis famelicis a Christo quinque panibus saturatis, ita explicandum est, videlicet non Iesum Christum solummodo, sed etiam alios omnes, quinque panes liberaliter dedisse, ad turbas saturandas.

Systemate tam puerili relicto, ad ultimum systema heterodoxorum exegetarum, sive *interpretationis mythicae*, veniamus. Iuxta mythicam interpretationem, meri mythi sunt narrationes Geneseos capituli primi, Samsonis, Esther, aliasque totius Veteris Testamenti. Mythi puri sunt miracula, prophetiae, utraque omnia supernaturalia, quae de vita I. Christi in Novo Testamento narrantur. Hoc vero interpretationis mythicae systema, a negatione cuiusque ordinis supernaturalis procedit, atque factis manifestis contradicit. « Si enim Christi miracula, — animadvertit optime Lamy, (1) — non sunt nisi digressiones, explicent rationalistae, quomodo abaque miraculis confirmata sit Ecclesia, quomodo creverit et adhaeruerit, quomodo per omnes gentes propagata sit, quomodo, devicta idolatria, devictis principibus, devicta haeresi, devicta corruptione, devicto tempore, cui nec fortuna resistit imparia, usque hodie substat totius mundi victrix et triumphans; quomodo duodecim viri illucati, rudes, agrestes, abaque divitiis, abaque eloquentia, abaque armis, abaque potentia potuerint, quod non philosophi celeberrimi nec principes potentissimi efficere valuerunt; quomodo duodecim viri abaque ullo humano auxilio hominibus persuaserint ut idola decernerent, legem suam corrigerent, omnibus commodis renuntiarent, ut hominem infami crucis supplicio damnatum, adhaerent, mortemque pro ipso libenter sustinerent. Certe non sunt factitia, non sunt mythica ista Evangelia, pro quorum veritate innumeri martyres sanguinem eum fuderunt. Qui enim pro fabulis mortem pati vellet haecque non est inventus ».

b) Ex auctoritate Leonis XIII. — « Id nimium deest, ait Pontifex (*Prov. Deus*), ut quis, egregiis operibus, quae nostri abunde reliquerunt, ignoratis aut despectis, heterodoxorum libros praeceptet, ab eisque cum praesenti sanae doctrinae periculo et non raro cum detrimento fidei explicationem locorum quaerat, in quibus catholici ingenia et labores suos iamdudum optimeque collocarint. Licet enim heterodoxorum studiis, prudenter adhibitis, iuvare interdum possit interpres catholicus, meminerit tamen, ex crebris quoque veterum documentis, incorruptum sacrarum Litterarum sensum extra Ecclesiam neutiquam reperiri, neque ab eis tradi posse, qui verae fidei expertes, Scripturae non medul-

lam attingunt, sed corticem redunt ». Nonne Clemens Alexandrinus (*Strom.* 1, 7) asserit, « filios, qui adversus ecclesiasticam traditionem Scripturas interpretantur, regulam veritatis amisisse »? Nonne pulchre Vincentius Lerinensis (*Commonit.* 2) statuit: « Aliter illam (Scripturam) Novatianus, aliter Sabellius, aliter Donatus exponit, aliter Arius, aliter postremo Nestorius. Atque ideo multum necesse est propter tantos tam varii erroris anfractus ut propheticae et apostolicae interpretationis linea secundum ecclesiastici et catholici sensus normam dirigatur »?

c) Errore hoc adserto, catholicorum exegetarum auctoritas parvi facienda esset, et in rebus quibus gravibus, quod admitti nequit. Nam M. Cano fatens (1), in quacumque arte peritis credendum esse ratio monstrat. Nec enim sanus haberetur, qui nautis in navigandi ratione non crederet. Qui igitur in arte hac de Theologiae dogmatibus disserendi, experientibus et exercitiis nullam fidem habet, aut parum sanus, certe temerarius est.

Merito propterea Pius Papa X damnavit propositionem XIX^{am} Syllabi, quae sonat: « Heterodoxi exegetae fidelius exprimerunt sensum verum Scripturarum quam exegetae catholici ».

REGINALDUS FRI O. P.

(1) *De Locis Theol.* Lib. VIII, c. IV.

DISPUTATIONES PHILOSOPHICAE

MODERNISTAM INTER ET THOMISTAM (1)

MODERNISTA. — Tu ultimo asserebas, cum tu Angelico, in singulis actibus liberis dari quid naturale et necessarium, nempe amorem boni in communi, ut nihil faciat homo neque facere possit nisi « quia placet » in voluntate facere, etsi aliunde addantur et angustiae; ille enim qui mortem tremens appetit, appetit « quia placet appetere », non obstante tremore. Seu, si malueris, amor boni in communi a natura ipse est, atque eam natura a Deo et creatur et conservatur et applicatur; neque, posito obiecto, esse potest quod non existat. Si quis hunc amorem boni in communi, qui in omni actu prorsus et naturaliter existit, atque deum causa etiam est cur deveniatur, etsi libere, ad amorem boni particularis, veri aut apparentis, praemotionem reipsa physicam vocaverit, non videtur esse erroris culpandus: amor quippe ille et motio est physica et motio praevia a Deo ipso creante, conservante, applicante est.

Sed tamen nondum soluta difficultas ex integro est, siquidem in actibus nostris, praeter illum amorem boni

(1) THOM. I. LAMY. *Introd. in a. Scripturam*, 1, p. 365, Ed. 5^a.

(1) Cf. num. v.

PAROEMIAE SIVE ADAGIA

Oleum et operam perdere.

Hoc est: quidquid insumpsisti, seu rei, seu laboris, id frustra insumptum est. — Metaphora ducta est a gladiatorum ac palaestritarum certaminibus, in quibus certaturi unguentis quibusdam oleaceis perungebantur. Cicero in *Epistolis*: «Nam, quid ego te athletas putem desiderare, qui gladiatores contempseris? In quibus ipse Pompeius proficitur se et oleum et operam perdidisse».

Quamquam potest et ad lucubrantium lucernas referri, sicuti Cicero fecisse videtur, scribens ad Atticum (lib. XIII): «Ante lucem quum scriberem contra Epicureos, de eodem oleo et opéra exaravi nescio quid ad te, et ante lucem dedi». Idem ad eundem alibi: «Non deflemus, ne et oleum et opera nostrae philologiae perierit; sed conferamus tranquillo animo». Quo quidem in loco plus habet gratiae, quod ad rem animi translatum sit. Ergo hic oleum pro «sumptu» positum est. Nam et sic offert adagium Plautus in *Rudentibus*: «Et operam et sumptum perdunt». — Eodem pertinet etiam illud quod corvus ille saluator sonare didicerat: Opera et impensa periit. Cuius fabulae meminit Macrobius in libro *Saturnalium* secundo: «Sublimis — inquit — Asiatica victoria revertebatur Octavius. Occurrit ei inter gratulantes corvum (quidam) tenens, quem instituerat dicere: Ave Caesar, victor, imperator. Miratus Caesar officiosam avem viginti millibus nummum emit. Socius opificis, ad quem nihil ex illa liberalitate pervenerat, affirmaverat Caesari illum habere et alium corvum, quem ut afferre cogeretur, rogavit. Allatus, verba quae didicerat, expressit: Ave, victor, Imperator Antoni. Nihil Caesar exasperatus, satis duxit iubere illum dividere donarium cum contubernali. Salutatus similiter a paittaco, emi iussit eum. Idem miratus in pica, hanc quoque redemit. Exemplum sutorem sollicitavit, ut corvum institueret ad parem salutationem; qui, impendio exhaustus, saepe ad avem non respondentem dicere solebat: Opera et impensa periit. Aliquando tamen corvus coepit dicere dictatam salutationem. Hac audita dum transit, Augustus respondit: Satis domi saluatorum talium habeo. — Superfuit corvo memoria, ut et illa quibus dominum querentem solebat audire, subtexeret: Opera et impensa periit. — Ad quod Caesar risit, emique avem iussit quanti nullam adhuc emerat». Hactenus Macrobius.

S. Hieronymus ad Pammachium videtur huic adagio velut alterum quoddam adagium substituisse: «Oleum perdit et impensam qui bovem mittit ad ceroma»; siquidem hoc ipsum «bovem ad ceroma mittere», proverbium sapit pro eo quod

est docere indocilem, aut ad id muneris quempiam adsciscere, ad quod obeundum minime sit idoneus, videlicet ingenio repugnante. Nam ceroma dicitur unguentum, quo olim ungebantur athletae; id ex oleo certisque terrae generibus conficiebatur. Porro ad certamina bos inutilis est.

Ne sutor ultra crepidam.

Dictum est ne quis de his iudicare conetur, quae sint ab ipsius arte professioneque aliena. Adagium natum est ab Apelle, nobilissimo illo pictore, de quo Plinius (lib. XXXV, c. 10) scribit in hunc modum: «Idem perfecta opera proponebat in pergula transeuntibus, atque post ipsam tabulam latens, vitia quae notarentur, auscultabat, vulgum diligentiores iudices, quam se praeferens; feruntque a sutore esse reprehensum, quod in crepidis una pauciores fecisset ansas. Eodem postero die superbe, ob emendationem pristinae admonitionis cavillante crus, indignatum prospexisse, denunciantem, ne supra crepidam sutor iudicaret. Quod et ipsum in proverbium venit». Hactenus Plinius.

Huic simillimum est quod refert Athenaeus. Stratonicus citharoedus fabro secum de musica contendenti: — Non sentis — inquit — te ultra malleum loqui?

Eodem pertinet, quod huius nepos in epistolis scripsit de artificio non recte iudicare quemquam, nisi et ipsum artificem. Quodque primo *Moralium* libro dixit Aristoteles earum rerum unumquemque iudicem esse idoneum, quarum sit eruditus. Et quod idem scripsit lib. II *Naturalium*, coecum disputare de coloribus. Quae etiam verba in proverbium abierunt, quoties quispiam de rebus ignotis disputat. Ad eandem sententiam referendum quod ait Fabius Pictor apud Quinctilianum, felices futuras artes, si soli artifices de iis iudicarent.

Suo Marte.

Quoties, nullis auxiliis adiuti, nostropote ingenio, propriisque viribus rem peragimus, nostro Marte operari dicimus. Tullius (*Offic.* lib. III): «Hanc igitur partem relictam explebimus, nullis adminiculis, sed, ut dicitur, Marte nostro». Idem de Deiotaro loquens (*Philipp.*, II): «Rex enim ipse sua sponte, nullis commentariis Caesaris, simulatque audivit eius interitum, suo Marte res suas recuperavit». — Cod. (lib. II, tit. *Ne liceat potentioribus*, cap. I): «Bene admodum constituit Claudius consultissimus princeps, parens noster, ut iactura causae afficerentur ii, qui sibi potentiorum patrocinium advocassent, ut, hoc proposito metu, iudiciariae lites potius suo Marte decurrerent, quam potentiorum domorum opibus niterentur». Rursus (lib. III, tit. *De iudiciis*, cap. XI): «Illo proculdubio observando, ut, si neque per alterutram litigantium partem,

illum pervenitur ad unum effectum, quarum unamquamque Deus ordinat ad consecutionem effectus, loco eius quae deficit, vel ne altera deficiat. Et infra: « Liberum arbitrium deficere potest a salute. Tamen, in eo quem Deus praedestinat alia adminicula praeparat quod vel non cadat, vel si cadat quod resurgat: sicut exhortationes ac suffragia orationum, donum gratiae et alia huiusmodi, quibus Deus homini adminiculatur ad salutem. Si ergo consideramus salutem ex parte causae proximae, scilicet liberi arbitrii, non habet certitudinem, sed contingentiam; respectu autem causae primae habet certitudinem ». (1)

Quod intellige, uti patet ex verbis, non hoc sensu, quod Deus adminicula illa praeparat, quibus praevidet hominem recte usurum, sed quod illa eadem praeparat ut homo recte utatur.

Si attente legeris conversionem Sancti Pauli, vel sancti Augustini, haec omnia quasi prae oculis tibi prostabant. Sed de his alias.

I. I. B.

(1) *Verbi*, q. 6. a. 2.

RELIGIOSA MUSICE IN THEATRO

Communi ex sententia, palam recepta, certos modos certaeque leges omnino esse servanda, ut musices cantusque tributum Deo in templis offeramus, illud evenit, ut quoties inter musices dramata quae in scaenam prodent, aliquid religiosum aut sacrum agatur, toties vocum sive fidium concentus eas induat formas, quae a profanis reliquum per drama descriptis quam maxime distinguantur et religiosis sensibus perquam aptissimae videantur. Quae profecto non ita ad unguem in templorum cantu forte servabantur, ubi nulla proxima comparatio cum solutiore concentu pertimescenda erat.

Res vero a primis musicorum dramatum scriptoribus parum tentata fuit, neque XVII aut XVIII saeculo religiosi concentus unquam in scaena auditi sunt. Prima enim aetate sive apud Italos, sive mox apud Gallos atque in Germania musices dramata Graecorum Romanorumve tantum gesta obtulerunt.

Primi sacri cantus specimina in theatro, Galli medio saeculo XIX edidit, quum drama agerent cui titulus: *Robert le Diable*. Quamquam enim dramata italica duo, *Vilhelmus Tell* et *la Muta di Portici*, religiosum aliquod ante Robertum illum habebant, religiosam tamen musicen proprie adhuc non protulere. Nam chorus Vilhelmi, operis pulcherrimus atque suavis plenus moestitiae, non in templo, sed prope illud exauditur. Sed quum *Robertus* ageretur, ipsum templum actores ingrediuntur totumque drama inter sacros hymnos coramque altare resolvitur.

Scaena quidem magnificentissime lateque solemniss est, ubi Robertus atque Bertramus anxii atque furentes in templo manent, dum sacrum melos diffunditur religiosum atque plium; nec suae maiestatis quidquam amit-

tit, ita ut non iniuria Richardus Wagner de Meyerbeerio diceret traditum illi esse munus, ut doceret in scaena quomodo de divinis rebus ageretur. Huius simile melos in dramate, cui *Propheta* titulus, profertur, cuius quarta actio in templo ita proponitur, ut una cum hominum cantu divini atque religiosi cantus seorsim atque pulcherrimi audiantur.

Similia fiunt Gallico in dramate *Faust*, quod Goethe scripsit et Carolus Gounod cantu vestivit: ibi enim duos inter modos, religiosum alterum, alterum satanicum, scaena agitur, ita tamen ut modus uterque invicem inodetur vocemque divinam Satanus quodammodo imitetur, quo magis ei irrideat.

At quum Margarita Deum precatur ut ad altare ipse accedere possit, pulcherrimus cantus est, atque tum verbo, tum prece, tum supplicii concentu sensus in animo piissimi commoventur, ita plane ut nullis tunc organis vocem comitantibus aliquid paene *Gregoriani* qui dicitur cantus, iam praebat; quod si plurimae voces conderent, religiosum omnino melos haberemus. Neque alias forte auctor ipse simile plium melos adinvent, neque quum *Felix culpa*, neque quum *Mors et vita*, at *Ave Maria* cantus notissimos componeret.

Sed religiosae musices maximum opus Parsifali Richardi Wagnerii habetur: sacrum ibi omne drama; neque una scaena est tandem, quae in templo predeat, sed omnis actio pium sacrumque sensum praebet. Ibi enim et tempus, et locus, et dramatis personae sacra sunt, et a christianae religionis ritu praecipuum actionis argumentum praebent.

Ipsae tunc tubae fidesque, quas Wagnerius tanto studio ludere voluit, hominum vocibus locum cedunt; atque sacrum organum peculiare adhibetur, nempe aes campanum. Quod enim campanum aes in Wagnerii dramate pulsatur, ita cantatur, ita precatur, ut nulla humana vox sciiverit unquam; vivamque fidem studiumque Dei fervidum ita pandit, quae anima hominum perraro senserit. Eo in dramate campanum idem aes pergrave dedit sacrae musices exemplum, quod sane iuxta modum omnes imitentur.

Piissimi pariter atque purissimi cantus sunt quos Parsifalii equites concinunt a *Sancto Graalio* nuncupati: tum enim Wagnerius, ut proprium sacrarum rerum melos adhiberet piisque concentibus uteretur, gregorianam monodiam atque polyphoniam illam assumpsit, cuius Petrus Aloisius Praenestinus inventor existit atque magister.

Ibi imo in modis sacris qui in templis adhibentur, ab hominum vocibus organa vincuntur, atque humanis modis adorationes, preces, supplicationes exprimuntur.

Parsifalii itaque scaena, pulcherrima inter eas quae unquam in theatra prodierint, veluti exemplar apparet, aut ego fallor, futurae etiam musices, quae in templis exaudiantur, servatis ipsis monitis, quae Pius PP. X in *Motu proprio* notissimo sapientissime postea edidit.

I. A. C.

ROMA

CARMEN IACOBI IOANNIS HARTMAN BATAVI ⁽¹⁾

Urbs aeterna! tuas (vix possum credere) iam iam
Augustas sedes, mox, o, tua templa videbo,
Miraborque tuas artes! Quot nomina clara
Iam mihi nunc aures permulcent murmure dulci!
Quodque magis pectus gestit mihi, ponere gressus
Iam habitar quaecunque tulit vestigia quondam
Gens antiqua virum: Flaccum spectare videbor
Quoque alios fecit caros mihi pagina lecta
Iam patero; nunc hac spatior qua prius ille,
Nunc illic alius mecum ibit priscas amicas.

Talia mente agito quassat dum publica rheda
Insonant, volvoque eadem cum corpore toto
Languidae optatas tandem do membra quieti.
Tunc, o tunc sensim mihi quae spectacula surgunt,
Quae voces audire datur! Quas denique rumpit
Cunctae atque eadem cunctis mihi gratior una.

« Roma » sonat; voci iuncta est vox *Terminus* illi... (2)

Quid somno; mihi terminus ille malorum
Pulchre, ut redeat vigor efficit. Haud mihi curacet
Pavida et fumi quod turpia sordibus ora,
Utriusque nigra manus, color est nec vestibus ultus.

Iam praeparant omnes, propero magis omnibus ipso
Lanternae fumosam rhedam eademque molestant
Fuscae omnesque manu pendet, iamque agmine longo
Angustas per iter luctatur densa caterva.

E turba turbas tandem lux laeta diei
Absorbet, pressisque diu iam purior aër
Haeritur tandem.... Nunc, nunc patet omnibus illa
Urbs divina... mihi tantum per somnia visa!

Haec miseros homines, oculi quibus irrita semper
Cuteles faciunt eibi quae pulcherrima finxit
Nunc ignara mali!.... Plateas longasque domosque
Contemplo colas, quas linea recta coarctet:
Omnibus una est materies similisque figura,
Nulla habet ipsa suum quidquam, color omnibus idem.

Hocine erat puero iam quod mihi pectus aiebat
Ut pote divitis cunctis praeclarior? Ergo

Tantum iter effectum est hominum ut stabula alta viderem
Tristia, nil illis distantia. quae mihi semper
Prospectum rapiunt dulci cum lumine solis?
Sed toleranda minus res his accedit; ab omni
Parte sonant strepitus varii, vox Italia nulla,
« *Billig Hotel mein Herr* » clamant et « *Deutsche Bedie-*
nung ».

Discutio tamen hos tandem fugioque molestos;
Ad puerum me converto, quem lumina nigra
Commendant, lepidus vultus, crispique capilli.
Et simul ille ad me se proripit.... heu, decus oris
Illud abijt subito, nam vox me laedit acerba:
« *Wollen Sie Mosait?* » Non ultra taedia ferre
Sustineo, rapiuntque pedes; mihi balneus ipso
Hospitium, modicum quamvis, laeto ore saluto,
Perfugium quoniam certe praestabitur illo.

Aediles, quibus Italiae sunt oppida curae,
Quique urbes magnas, terrarum qui caput ipsum
Augustam custoditis! laus magna manet vos,
Ut bene de patria meritos; ne barbara verba
Hospitibus vexent aures; sint Italia posthac
Quaecumque ad portas resonant; vox illa canora
Exciplat cunctos intrantes omne laeto.
Hic labor, hoc pretium Vobis insignis decusque;
« *Ipsa aget Italia* » at certe nunc *ipse loquatur!*

« Roma - mora » o sapiens dictum! Quid quaerit in Urbe,
Saecula cui capiti sanctam imponere coronam.
Tot numero, praeclarorum fecunda virorum
— Nam quidquid sapimus, quidquid spiramus ab illa
Huc venit — quid, quaeso, igitur, quid quaerit in Urbe
Qui properans nunc hac amens, nunc cursitat illac?
Quid sibi vult pecus hoc quod mercennarius iste
Per plateas ductat mutam, dein, siquid adest quod
Demonstrare libet iussit, subsistere cogit,
Stridulus et recitat sublata voce magister
Nomina, cumque annis longam quaecumque per aevum
Artifices posuere manus? Non templa profanat
Grege rapide tabulas circumque altaria ductus,
Et praetervolitans sanctorum signa virorum?
Historiam non ludibrium sibi fecit ineptus,
Flavia qui postquam perlustravit monumenta,
Festinat spectare ducem, qui torvus et iram
Vix capiens populum, cui per deserta salubris

(1) Auctor, qui in certamine poetico Hoeuffiano unus est ex iudicibus, cum super *Roman* altera iam vice lavisset, subiectum carmen in Urbe laudem composuit, nobisque dedit veniam in nostris paginis vulgandi. Ob amorem erga Commentarium nostrum viri humanitatem amplissimas gratias referimus.

V. U.

(2) Ferriarum maxima Urbana statio a *Terminis* vulgo audit; quae vox apud populum a propinquis Diocletiani thermis corrupta est.

nec per iudices steterit, quo minus lis suo Marte decurrat, sed per patronos causarum, licentia detur iudici ».

Translatum videtur ab Imperatoribus, qui suis ipsorum auspiciis et copiis bellum sustinebant; siquidem Plautus etiam « meis copiis » dixit, pro « meo Marte ».

Sapiunt proverbium etiam illa: « Vario Marte — Dubio Marte — Iniquo Marte, » neque longe diversum est illud: « Non absque Theseo ».

Cantherium in fossa.

Rusticum proverbium, quamquam e re militari natum; quo licebit uti quoties quis ad id negotii transitur, in quo nequaquam valet; aut ubi res vehementer erit impedita periculosave. Refertur a T. Livio (*Decad. III, lib. III*). Narrat autem, quum Fabius Capuam obsideret, bello Punico secundo, Iubellium Tauream, inter equites Campanos nobilissimum, e Romanorum exercitu quemvis ad singulare certamen evocasse, ausumque prodire Claudium Asellium. Deinde, ubi diutius uterque alterum libero campo elusisset, Campanus in cavum viam descendere iussit, alioqui equorum non equitum fore certamen. Eo quum Romanus, re quam verbis ferocior, extemplo descendisset, rursum clausit Taurea sermone, qui postea in rusticum versus est proverbium: Minime acis, inquit, cantherium in fossa?

Quamquam ex Livianis verbis parum liquet sagaci sensu, tamen coniecturis facile deprehenditur. Pugnare autem cum adagio illo altero communi: *Equus in planitie*; etenim, quemadmodum plurimum valet equus in planitie, ita minime valet in fossa.

Equus in planitie.

Quoties ad id aliquis provocatur, in quo plurimum valet, quoque vel maxime gaudet, adagium aptari potest: equus enim in campo, tamquam in sua est harena. Apud Lucianum in *Captivo*, quum ipse iudices postularet, Plato respondit: « Hoc ipsum, quod dici solet, equum in planitiem », hominem rhetoricum significans et in agendis causis exercitatum. — Synesius in epistola quadam: « Ad hoc ipsum certe provocho, equum in planitiem, iuxta id quod dicitur adhortari me putans ». — Translatum videtur a militia; nam quoties res est peditum cum equite, pedes fugit campestris, sectaturque loca impeditiora.

Principatus Scyrius.

De frigido tenuique regno; Scyrius enim insula petricosa et infrugifera, nec ullius bonae rei ferax. Suidas addit quosdam referre proverbium ad Theaem, qui quum Lycomedis ditionem invasisset,

brevi praecipitatus sit. — Adagium eleganter accommodabitur ad munus aliquod, unde praeter inanem titulum et molestam administrandi curam nihil emolumenti capitur.

Auctor Zenodatus.

Callipides.

Callipides olim proverbio dicebatur qui in molendis negotiis quum multa se facturum minaretur, nihil tamen conficeret, aut, quemadmodum ait Terentius, qui sedulo movens sese, nihil promoveret. Tullius (*ad Att.*, lib. XIII) hoc verbo notat M. Varonis tarditatem, qui, quum magnas quasdam spes ostenderet, se nihil unquam absolveret. — Suetonius in *Tiberio*: « Ad extremum vota pro ita ac reditu suo suscipi passus est, ut vulgo iam per iocum *Callipides* vocaretur, quem cursitare, ac ne cubiti quidem mensuram progredi, proverbio Graeco notatum est ».

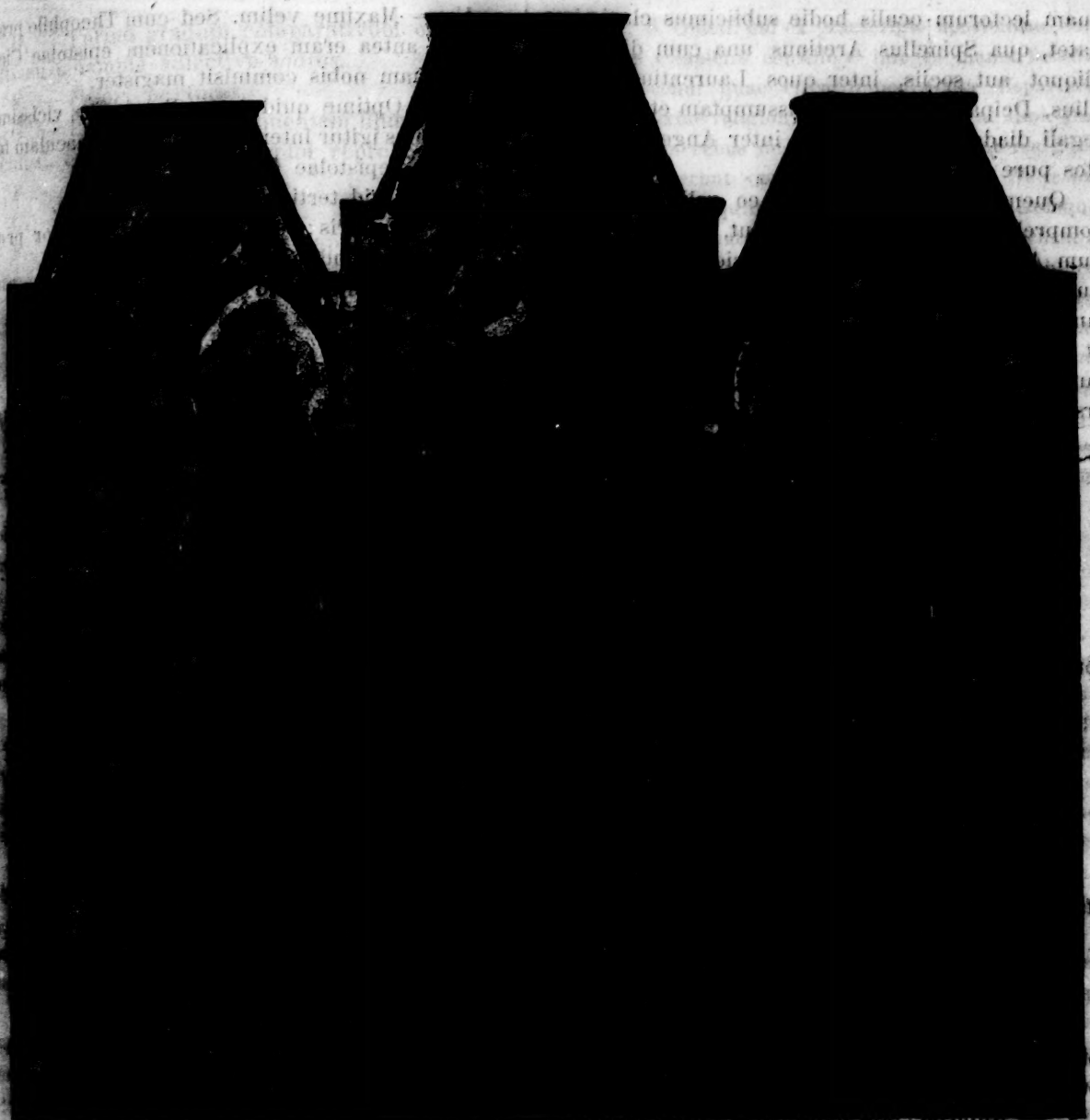
Parum vero liquet utrum omnis proverbii ratio sita sit in Callipidis cognomine, a pulchritudine equorum deducto, quemadmodum indicat Aristophanes in *Nebulis*; an aliud quoddam fuerit proverbium, quod in Callipidem sit dictum, ut ex Suetonii verbis coniectura sumi posse videtur. Deinde quis hic fuerit Callipides, cuius tardus celeritatem notarit adagium, nec satis perspicuum est, nisi quod haud veri dissimile videtur accipiendum esse de Callipide tragoediarum histria, cuius meminit Plutarchus in apophthegmatis Laconicis, unde conicere licet hominem ita gesticulationibus uti solere, ut, quum mira agilitate moveri videretur, a loco tamen non discederet.

Gladiator in arena consilium capit.

Admonet paroemia e re nata mutandum aliquid quando consilium, et tempori, quod alunt, servandum.

Refertur a Seneca (*Epist. ad Lucil.*, III): « Ita intelligis — inquit — educendum esse te ex his occupationibus speciosis et malis. Sed quomodo consequi possis, quaeris.

Quaedam nonnisi a praesente monstrantur. Non potest medicus per epistolas cibi aut balnei tempus eligere: vena tangenda est. Vetus proverbium est, gladiatorem in arena capere consilium: aliquid adversarii vultus, aliquid manus mota, aliquid ipsa inclinatio corporis intuentem monet. Quid fieri soleat, quid oporteat in universum et mandari potest et scribi. Tale consilium non tantum absentibus, sed etiam posteris datur. Illud autem quando fieri debeat, aut quem ad modum, ex longinquo nemo suadebit: cum rebus ipsis deliberandum est. — Caesar (*Bell. Gall.* V): « Quod plerumque his accidere consuevit, qui in ipso negotio consilium capere coguntur ».

SPINELLI ARETINI TABULA DEIPARAM REFERENS IN CAELUM ASSUMPTAM

Nicaenum Concilium de sacra pictura adnotavit (art. 7), « non esse imaginum structuram pictorum inventionem, sed Ecclesiae catholicae probatam legislationem et traditionem »; scilicet qui ad rerum sacrarum repraesentationem accedat, nulli alii scholae sese conformare debere, non aliunde genii fervorem deducere, nisi ex catholicae Ecclesiae doctrina.

Id optime pictores illi prae ceteris senserunt, qui renovatae artis saec. XIII et XIV fuerunt auctores, industriaeque ac diligentiae suae propositum singulare sibi fecisse visi sunt, vim ac vigorem

in vultu Domini Nostri Iesu Christi ac Deiparae divino quodam flamine exprimere. Mundi sane Redemptor, infinitae caritatis holocaustum, in singulis mortalis vitae suae tum secundis tum acerbis eventibus, ineffabili pulchritudine radians semper effingendus est; item in Mariae imagine mulier affulgere debet specie maior quam pro humano habitu, eiusque divinae matris natura, augustior; aliquid denique ab omni mortali, ut ita dicam, concretionem segregatum, et in Sanctorum quoque repraesentatione est exhibendum.

Divinitatis huius reddendae studium in tabula

Fecit iter, verbis merito castigat; (1) ab illo
 Conversus miser, heu, fora pervolat, inscius ipse
 Se sacram calcare viam — dux ingerit illud —
 Et neque rostra videt populi nec templa senatus;
 Sancta Petri delubra..... nihil nisi cogitat illud
 Tum se conficit in rhedam, qua ductus ad ipsa
 De sibi conosci quantum sit tempore gaze
 Pontificumque apta — dies namque exigit hinc
 Visitat ut *Thermae*; tum quid, dic, quid sequitur, dux?
 Appia, quam hosti latebris celare sepulcra
 Condita *Christiculis* antiquis; inde Latina
 Exibat postquam nobis monumenta virorum,
 Sculpulis artis amor quos claros reddidit, Urbi
 Restant; prius at visenda est regia Pauli
 Sancta; nam hinc propera, ne nobis vespere sera
 «Pantheon» obsecret tenebris vel claudat Agrippae —

Historiam hic non ludibrium tibi fecit ineptus
 Et simul Urbem ipsam? Scin Romanam visere quid sit?
 Romanam hinc primum. Se civibus addat
 Qui Romanam venit, et sedem sibi quærat in Urbe,
 «Vivere» ubi possit, redditus neque cogitet ullos.
 Non antiqua ceterum Roma est tantummodo, prisca
 Tempora non solum dat conspicienda. Latinos
 Terra premit vestros, ubi nunc gens ambulat illis
 Haud indigna. minus certe nunc spernitur hospes
 Illic quicquid adeat; vultus iam permittit amicos
 Advocant, et circa Romanum consilii fore
 Inculto: quamvis balbutiat hospes, acutus
 Hunc: «capere» civis respondebitque benigne.
 Quodam mihi aliud huius vocem mitteret ille,
 Auribus haud dæris sentitur mira voluptas
 Romanus loquitur quoties. Tunc aspice vultus
 Ingenui quam sint, quam sint robusta virorum
 Corpora; iudicium et si te non deficit omne,
 Haud mora cognosces quæ sit «Romana venustas».
 Læmina Romanæ quo sunt ardore, capillos
 Undantes lepidius comptas quam condacet ille,
 Quamque hinc ornatus graciles teretesque figuras
 Incessusque levit! Quia et natura maligna
 Cui fuit, omne decusque simul sors dura negavit,
 Saepe oculos tamen ille tuos mentemque moratur:
 Contemplare inopes pauloque attentius hosce
 Aspice, nonne gregem sanctus Laurentius olim
 Hunc habuit, Frater quem pinxit amabilis ille
 Angelicus? Sed quid pictores hic loquor et non
 Romanos laudo pueros laudoque puellas,

(1) In est Mæssa, cuius marmoreum signum, opus immortale Bonarrotii, in basilica Medisiana, sive S. Petri ad Vincula, conspicitur.

Dulce decus populi? Caelestes sumite vestros
 Inde choros, Urbinatis vestigia quisquis
 Nunc premis.

Haud, mihi crede, unquam spectacula Roma
 Grata magis dedit hospitibus, fastidia nostrae
 Dummodo ne teneant illos ætatis inepta.
 Adde quod huic praesunt lepido blandoque popello
 Nunc procures, quorum est nocturna diurnaque cura
 Hospitibus ne quid desit quod commoda vitae
 Praebeat, utque illis mirabile quidquid in Urbe
 Aptè dispositum et perfusum lumine claro
 Sit, quacumque iter, ante oculos: antiqua tamen
 Quidquid et ætati clarum decus attulit, ulli
 Progeniem gratam ne possit fallere curam
 Non salebrosa via est, non frustra quaeritur hinc
 Et rapido curru cupies quocumque veneris.

Gratior at multo res his accedit: abundat
 Omnis aqua dulci vicus, quæ flumine largo
 Decidit hic, salit hic, hic cursu ludit amœno.
 Solis et ardorem si vis vitare, parata est.
 Haud procul umbra tibi; non usquam gratior
 Captatur, patet aut prospectus pulchrior usquam
 Quam qua Romanus spatiat cives et hospes.

Praeclarum meritum non illis excidet nunquam
 O procures vestram, nunquamque silebit
 «Edita depressis tinxerunt, collibus hortos».

Ergo, age, in Urbe, hospes «placidum» elige
 Sis «placidus» cura, nunc otia gratis capere,
 Festina nunquam; ne sint tibi tempora curae;
 Hic etenim frustra non est quæ præterit hora.
 Semper adest aliquid dignum quod lumina quodque
 Aures detineat, modo sit tibi pectus apertum
 Moribus humanis populi verbisque locosis.
 Exspecta «placidus» quid sit tibi Roma data:
 Multa dabit: nostro non est locus ullus in orbe
 Largior, aut possis opulenter unde redire.
 Nempe ipse invenies gazam, te quæ manet illa.
 Nam dum delectant bona te praesentia gratum,
 Ingenium tibi fit sollers: antiqua resurgunt,
 Et quaecumque hominum moverunt pectora quondam
 Iam te cuncta movent. «Romam qui visere dignus
 Doctior inde redit»... Doctrinam quid mihi castus?
 Orbillos tolle hinc omnes. Vis noscere signo
 Quo pateat Romæ te «mente animoque» fulgere?
 Laeta domus quamvis maneat te, tristis abibis.
 Dulciq; in patria stabit sententia certa:
 Dulcius esse nihil quam Romæ degere vitam.

G. — Forma gradum comparativum et superlativum a nomine adiectivo *malus*.

F. — *Peior, peximus*.

G. — Phui! Et tu in frequentem illum errorem incidisti, quem toties praeceptor reprehendit!...

F. — Ah! *Pessimus*.

G. — Dicas nunc...

F. — Satietaem qua sum captus alterni huius sermonis? *Magnam, maiorem, maximam!* Vale.

EX SACRIS CONGREGATIONIBUS ROMANIS

SENTENTIAE NOVISSIMAE SELECTAE

Ex Congregatione S. Officii.

De dispensatione super impedimento disparitatis cultus deque debitis cautionibus.

Sub die xvi mens. Aprilis mdcccxc propositae quaestioni: «An in concedendis ab habente a Sancta Sede potestatem dispensationibus super impedimento disparitatis cultus praescriptae cautiones semper sint exigendae,» a S. Congregatione S. Officii responsum est: «Dispensationem super impedimento disparitatis cultus nunquam concedi, nisi expressis omnibus conditionibus seu cautionibus». Nunc a Sacra eadem Congregatione quaesitum est:

1^a Utrum dispensatio super impedimento disparitatis cultus, ab habente a Sancta Sede potestatem, non requisitis vel denegatis praescriptis cautionibus impertita, valida habenda sit an non?

Et quatenus negative:

2^a Utrum hiis in casibus, quum scilicet de dispensatione sic invalide concessa evidenter constat, matrimonii ex hoc capite nullitatem per se ipse Ordinarius declarare valeat, vel opus sit, singulis vicibus, ad Sanctam Sedem pro sententia definitiva recurrere?

Responsum: Ad 1^{am} Dispensationem prout exposita impertitam esse nullam. — Ad 2^{am}. Affirmative ad primam, negative ad secundam partem.

(Ex decr. d. xxi mens. Iunii mcmxii).

De Parochi adistentia matrimoniis mixtis, tu quibus praescriptae cautiones a contrahentibus pervicaciter detrahantur.

Quum per Decretum *Ne temere* diei ii Augusti mcmvii, n. IV, expresse ac nulla facta distinctione edicatur parochos et locorum Ordinarius valide matrimonio adistere, dummodo invitati ac rogati... requirant excipiantque contrahentium consensum; graves in praxi difficultates ortae sunt relate ad mixtas nuptias in quibus, denegatis pervicaciter a partibus debitis cautionibus, Sancta Sedes, attentis peculiaribus quorundam locorum circumstantiis, materialem tantum parochi praesentiam, per modum exceptionis ac veluti ultimum tolerantiae limitem, antea aliquando permisit. Re delata ad S.

Congreg. S. Officii, cui ex praescripto apostolicae Constitutionis «Sapienti consilio» integra manet facultas ea cognoscendi quae circa impedimenta disparitatis cultus et mixtae religionis versantur, Emi. ac Rmi. Dni. Cardinales in rebus fidei et morum Inquisitores generales, decreverunt «praescriptionem decreti *Ne temere*, n. IV, §. 3, de requirendo per parochum excipiendoque, ad validitatem matrimonii, nupturientium consensu, in matrimoniis mixtis in quibus debitas cautiones exhibere pervicaciter partes renuant, locum posthac non habere; sed standum *taxative* praecedentibus S. Sedis ac praesertim sa. me. Gregorii PP. XVI (Lit. Ap. d. xxx mens. April. mdcccxli ad episcopos Hungariae) ad rem concessionibus et instructionibus: facto verbo cum SSmo». Qui quidem SS. D. N. Pius PP. X relata sibi resolutionem adprobavit ac suprema auctoritate sua in omnibus ratam habuit.

(Ex decr. d. xxi mens. Iunii mcmxii).

Ex Congregatione Rituum.

Declarationes circa novas Rubricas.

I. — Quandocumque in feriis maioribus Missam propriam habentibus ceterisque diebus, de quibus tit. X n. 2 et 5, Missa de feria celebretur, dummodo *seape* pro defunctis applicetur, addi potest oratio pro defunctis in quorum suffragium celebratur, etiamsi in ea agenda sit commemoratio de occurrente festo duplici minori vel maiori.

II. — Huiusmodi oratio pro defunctis non excludit in casu orationes de tempore, nisi occurrat commemoratio duplici.

III. — Quando additur ista oratio pro defunctis, non est attendendus numerus orationum utrum sit dispar an non.

IV. — Haec eadem oratio pro defunctis semper recitari debet paenultimo loco inter orationes de die a rubricis praescriptas vel permissas, non computatis collectis ab Ordinario imperatis.

V. — Oratio pro defunctis, in quorum suffragium Missa de feria applicatur, addi potest, etiamsi ea die a rubricis praecipitur oratio *Omnipotens sempiternus Deus* pro vivis et defunctis, vel *Fidelium* pro omnibus defunctis.

VI. — Ut rite legitimeque applicari possit pro defunctis indulgentia altaris privilegiati, oportet ut, diebus in quibus a novis rubricis permittitur, missa de feria omnino celebretur, addita ut supra oratione pro defunctis pro quibus Missa ipsa celebratur.

VII. — Licet iuxta novas rubricas tit. VIII, n. 2, cessata sit obligatio recitandi in choro officium defunctorum, nihilominus adhuc servari debet rubrica missalis tit. V, n. 1 et 2, circa Missam pro defunctis celebrandam, sive in cantu cum praesentia choralium, si agatur de Missa conventuali, sive lectam extra chorum iuxta novas rubricas tit. XII.

(Ex decr. d. xii mens. Iunii mcmxii).

ANNALES

sac. Ioann. Mc Intyre, canonicum theologum metropolitanae eccl. Birminghamiensis; tit. eccl. episc. Azotensi sac. Ioannem Iosephum Mc Cort, archidioec. Philadelphiensis, ibidem vicarium generalem, quem constituit auxiliarem reverendissimi Edmundi Prendergast, archiep. Philadelphiensis; tit. eccl. episc. Philippopolitanae sac. Georgium Gauthier, eccl. metropolitanae Marianopolitanae canonicum et parochum, quem constituit auxiliarem revmi. Pauli Bruchési, archiep. Marianopolitani.

Nominationes Episcoporum. — Brevibus Apostolicis nominati sunt: r. p. Petrus Ludovicus Genoud, sacerdos. Congregationis a Spiritu Sancto, episcopus Guadalupensis; r. d. Ioannes Petrus Rey, alumnus Seminarii Parisiensis pro missionibus ad exterarum gentes, archiepiscopus Tokiensis; r. p. Ioannes Ephrem Bartreux, e Societate Mariae, episc. tit. Mustitanus et Vicarius Apostolicus novi Vicariatus Apostolici insularum Salomonicarum meridionalium; r. d. Ioannes Claudius Combaz, alumnus Seminarii Parisiensis pro missionibus ad exterarum gentes, episcopus Nagasakiensis; r. p. Henricus Léonard, e Societate Missionariorum Africae, episcopus tit. Tipositanus et Coadiutor cum iure futurae successionis Vicarii Apostolici Unaniembensis in Africa centrali.

— Qui Purpuratum Patrem Gulielmum Van Rossum, Pontificium legatum ad Conventum Eucharisticum Vindobonae proxime habendum, comitentur, deputati sunt: Iacobus Sinibaldi, Protonotarius Apostolicus, Canonicus Vaticanus atque Rector Lusitani Collegii de Urbe; Ernestus Schönberg-Roth-Schönberg Dynasta, Eques ab ense et lacerna de numero apud Pontificem; Aloisius e Principibus Lancellotti, eques ab ense et lacerna *supra numerum*; Ioannes Borkovic, Camerarius honoris SSmi., Rector ecclesiae S. Hieronymi Illyricorum de Urbe.

— Rmus. Dnus. Eugenius Pacelli, Pro-Secretarius S. Congregationis Negotiorum Ecclesiasticorum extra ordinem renuntiatur; et revmus. dnus. Sanctes Tampieri, alter a secretis ipsius S. Congregationis.

— Rr. pp. dd. Petrus Maria Gendreau, episcopus tit. Chrysopolitan, et Vicarius Apostolicus Tonkini occidentalis; Sylverius Gomes Pimenta, archiepiscopus Mariannen.; Carolus Lavigne, episc. Trincomalien.; Adulfus Medlycott, episc. tit. Tricomien.; Thomas Kennedy, episc. tit. Adriapolitan, et Rector Urbani Collegii Civitatum Foederatarum Americae Septentrionalis, inter Episcopos Pontificio solio adstantes referuntur.

— Rmus. dnus. Ioannes Maria Zonghi, Praeses deligitur Pontificiae Academiae Nobilium Ecclesiasticorum.

— Rmus. dnus. Albertus Arborius Mella de Santo Elia ex intimo cubiculo Summi Pontificis dicitur, loco r. p. d. Adam Sapieha, nunc Episcopi Cracovien.

Varia.

Die xx mens. Iulii in Xystino sacello adstante Pontifice iusta funebria peraguntur pro Leone XIII P. M., nono recurrente anno ab eius obitu.

Vita functi viri clariores.

Die xxxi Purpuratus Pater Antonius Hubertus Fischer, archiepiscopus Colonien., Julich in oppido natus d. xxx mens. Maii mdcccxl, Episcopus tit. Iulio-politan. renunciatus an. mdcccxlxxix, ad metropolitanam ecclesiam Colonien. promotus d. xxviii mens. Ianuarii mdccccliii, in Sacrum Senatum cooptatus, titulo SS. Nerei et Achillei, die xxii Iunii eiusdem anni; vir multarum litterarum, ac pietate insignis.

Bellum Inter Italos atque Turcas.

Italica virtus novam postremis hisce diebus eamque singularem sibi peperit gloriam, qualem fortasse nemo antea unquam. Quum enim dubitaretur an Turcica classis e suis stationibus in Aegeum mare improvise adveniret, naviculae quinque ex iis, quae silurantes vulgo appellantur, ad pugnam instructae, Henrico Millo duce, die xix mens. Iulii, noctu ausae sunt in Hellespontum se immittere, neque, detectas atque ignivomis tormentis impetitas, prius recedere, donec certiores fierent, hostes, ceretariis ex chalybe protectos et quasi in cavea custoditos, mari, nunc saltem, nec offendere nec offendi posse. Iuvit audentes fortuna; nam heroes tam strenue de vita sua dimicantes incolumes omnes ad suos Stampaliam in insulam reverterunt.

In Libya autem lenta illa penetratio perdurat, quam summus belli moderator sibi tamquam supremam belli rationem prospere constituit. Elapso mense, Misurata urbem, impetu facto, occupavit, ac deinde Sidi Ali oppidum; hostiumque copiae dissipatae facile sunt Ascian et Gheran in oasibus, et prope Bengasi ac Derna urbes. Subaqueus denique telegraphus Syracusis ad Tripolim est positus.

Turcarum internae res.

Quod si Turcae ad proeliales pugnas hostes lacessere vitant, eoque magis in proposito hoc insistendum hodie iis est, quum civiles illorum res in gravi discrimine versentur. Epirotarum enim regio fere omnis a rebellibus submovetur, quumque ad morbo huic efficienter medendum discordes essent administratorum sententiae, Said praeses a munere abdicavit, eumque ceteri collegae sequuti sunt. Tum vero quam rerum status difficilis esset apparuit, optimo quoque viro huiusmodi successionem recusante, cuius reapse gestio apud Iuvenum Turcarum factionem illam remaneret, unde tot tantaeque mala civitati parta sunt, quum e contra nova inter partium studia factio militaris constitueretur, statim et aperte minitans sese ferro et igni usuram, nisi legatorum publicus coetus dimitteretur, per vim omnem adversus civium voluntatem creatus. In tanta rerum iniquitate gubernacula imperii tandem suscepit Ashmed Ghazi Muchtar, praeses Senatus, vir prudens satisque versutus. Quo tamen se convertet? Dum scribimus in incerto adhuc manet.

Regia itinera.

Praeter huiusmodi eventus, nihil aliud memoria dignum Iulius mensis obtulit, si regalia itinera exceperis, cuius exitus, ut verum dicatur, nondum

Dubia.

I. — Quando Dominica occurrit a die 25 ad diem 28 mens. Decembris inclusive, Rubrica praescribit Officium huius Dominicae die libera 30 Decembris celebrandum. Nunc vero pluribus in diocesis die 30 Decembris impedita est aliquo festo novem Lectionum. Queritur quid agendum in casu. — *Resp.* Officium Dominicae infra Octavam Nativitatis transferendae ea die ponatur quae festum minus nobile in concurrentia, a die 29 usque ad 31 Decembris; secus peragendum foret, salvo Dominicae iuribus in concurrentia. Quod si omnia festa a die 29 ad 31 Decembris concurrentia ritum duplicem I aut II classis obtineant, commemoratio Dominicae fiat in Festo ut supra minus nobili. In paritate nobilitatis Officium aut commemoratio Dominicae fiat in festo prius occurrente.

II. — Iuxta recentem Constitutionem *Divino afflatu*, tit. IV, c. 3, festum sanctissimi Nominis Mariae perpetuo assignatur diei duodecimae mens. Septembris. Queritur ergo: Num ecclesiae quae hoc festum tamquam Titulare usque ad hodiernam diem coluerunt Dominica infra octavam Nativitatis B. M. V. sub ritu duplici I classis cum octava, ipsum recolere in posterum debeant die duodecima mens. Septembris cum Ecclesia Universali, servatis privilegiis quae Titularibus competunt? — *Resp.* Affirmative.

III. — Pluribus in locis festum Sanctissimi Nominis Mariae ritu duplici I classis cum octava recolitur. Queritur: An istis in locis Octava Nativitatis B. M. V. cesset omnino, adveniente festo Sanctissimi Nominis; an potius suspendatur tantum, ita ut die xv mens. Septembris agendum sit de die Octava ipsius Nativitatis, omisso commemoratione Octavae Sanctissimi Nominis? *Resp.* Negative ad primam partem; affirmative ad secundam.

IV. — Ex nova dispositionibus saepe accidit ut festa, sive duplici maiora, sive sanctorum Doctorum simpliciora sint ob occursum alienius festi translati ritus duplici II classis. Queritur ergo: Num symbolum addendum sit in Missa de isto festo translati quod per se symbolum non admittat, si in ea facta sit commemoratio alienius festi occurrentis ritus duplici maioris aut minoris, quod ius habeat ad symbolum in Missa? — *Resp.* Affirmative.

V. — Collectae ab Ordinario imperatae, ex novis rubricis, tit. XI, omittendae sunt, quandocumque in Missa dicendae sint plusquam tres Orationes a Rubrica eo die praescriptae. Queritur ergo: An Collectae omittendae sint, quando in Missis privatis, post tres Orationes eo die praescriptas, addita est oratio Sanctissimi Sacramenti publice expositi, vel pro Papa aut episcopo in respectivis anniversariis electionis, seu consecrationis aut coronationis? — *Resp.* Affirmative.

VI. — Quum in tabella Occurrentiae perpetuae nuper a S. Rituum Congregatione edita evidenter mendum irrepperit typographicum in quadrangulo in quo sibi in-

vicem occurrunt Simplex cum Simplici, ubi legendus est numerus 7, et non 8, dubium oritur, an aliud pariter mendum sit in quadrangulis in quibus sibi invicem obveniunt Duplex maius et minus, cum Vigilia Epiphaniae, ubi loco numeri 3 videtur quod legi debeat numerus 6, eo quod Officium ipsius Vigiliae gaudet privilegiis Dominicae, ac proinde praevalere debeat, ex novis Rubricis, duplici minori et maiori quod non sit festum Domini. Queritur: An revera in praedictis duobus quadrangulis legendus sit numerus 6, ita ut in casu agi debeat de Vigilia Epiphaniae, cum perpetua repositione Duplicis occurrentis? — *Resp.* In tabella Occurrentiae perpetua menda corrigantur ita ut in quadrangulo in quo sibi invicem occurrunt Simplex cum Simplici, ponatur numerus 7, et in quadrangulis in quibus occurrunt Duplex maius et minus cum Vigilia Epiphaniae, ponatur numero 6: et Vigilia Epiphaniae, privilegiis Dominicae gaudens, tum in concurrentia quam in concurrentia, Duplici etiam maiori semper praefatur.

(Ex decr. d. XXI mens. Iunii MCMXII).

DIARIUM VATICANUM

(Mense Iulio MCMXII).

Coram SSmo. admissiones.

Praeter Purpuratos Patres, Urbanos Antistites aliosque viros, qui sui quisque muneris gratia Pontificem de more adaverant, peculiari nota digni sunt iuxta admissionis diem: Pontificium Hispanicum Collegium de Urbe; Bruno Chav, doctor, Brasiliae administer apud Apostolicam Sedem; Carolus De Loppinot, Comes; Ulises De Nunsio, Comes, apud Atheniensem nuperum Orientalium rerum studiosorum conventum Pontificis legatus; manus peregrinorum Castellorum; Otho von Muehlberg doctor, Borussiae administer cum omni potestate apud Apostolicam Sedem; Aloisius ex Urbanis Principibus Lancellotti; Caffarelli, Urbanus Dux; Nicolaus Boulatzef, Russici Imperii legatus apud Apostolicam Sedem; Ioannes Schomburg-Hartenstein, Princeps, eodem munere fungens pro Austrorum Hungarorumque Imperio; Carmelus Arango, doctor, Columbiae apud Apostolicam Sedem cum omni potestate administer, Bartolomaeus Nogar, Comes, Musei Etrusci Gregoriani praefectus; manus peregrinorum ex Moravia, ex nordica America, ex Peruviana civitate.

Pontificiae electiones.

Provisio ecclesiarum. — Per S. Congregationis Consistorialis decreta SS. D. N. Pius PP. X has quae sequuntur ecclesias de proprio pastore providit, scilicet: Titulari ecclesiae episcopali Clazomensi praefecit sac. Patritium T. Ryan, dioec. Pembrokeiensi, ibique vicarium generalem et parochum loci vulgo Renfrew; tit. eccl. archiepiscopali Chersonensi sac. Donaldum Aloisium Mackintosh, archidioec. Glascuensis, ibique vicarium generalem et praepositum capituli metropolitani; metropolitanae eccl. Bambergensi sac. Ioann. Iacob Hauck, eiusdem dioec., ibidem parochum eccl. S. Elisabeth in civitate Nürnberg; tit. eccl. episc. Lamezi

rarae admodum ibi supersint celticae inscriptiones. Multorum tamen oppidorum fluviorumque nomina celticam produnt originem, ea imprimis quibus affixa era gallica desinentia *acos* vel *acum*, uti Amatiacum (*Amazy*), Atiacum (*Azy*), Certiacum (*Cercy*), etc.

His generatim praemissis, Meunierus noster in prior i suo libro erudite persequitur rationem, qua pronomina latina paulatim, saeculis labentibus, immutata fuerunt in eas voces dialecticas, quae hodie apud Nivernenses existunt, quaeque in locis etiam vicinissimis aliae ab aliis differunt. — In altero autem libro ostendit quomodo, in ipso suo pago nativo, vocales, diphthongi et consonantes paulatim a sonis primitivis rusticae linguae latinae deflexerunt in eum modum, qui nunc in illa dialecto obtinet. Quae omnia ut clarus scriptor secure assequeretur, nihil operae et laboris fugit, impensis in hoc studio annis compluribus, et consultis ceptenis variorum pagorum incolis, praesertim senioribus, apud quos dialectorum forma sincerior permanserat. Gratulamur egregio philologo arduum quidem, at studiosis linguarum proficuum, opus aggresso.

FRANCISCUS XAV. REUSS.

LIBRI RECENS DONO ACCEPTI

Sociorum et lectorum in mentem revocamus, libros recens editos atque ad nos missos, ut in Voce Urbis eorum notitia detur, neque hoc ipso a nobis commendari, neque apud administratorem nostrum, nisi contra aperte declaratur, venumdari. Si quis alterum eorum sibi cupiat, potat necesse est ab editore, quem semper indicamus.

J. M. MEUNIER. *Etude morphologique sur les Pronoms personnels dans les parlers actuels du Nivernais.* — Lutetiae Paris. edid. H. Champion, 1912.

Id. *Monographie phonétique du parler de Chaulgnes (Nièvre).* — Ibidem.

E. MERIC. *Guida e conforto nel dolore.* Traduzione Italiana sulla terza edizione francese di F. R. C. — Romae edid. Desclée et Soc. — (Ven. lib. 2).

Ordo Divini Officii recitandi Missaeque celebrandae iuxta Kalendarium Cleri Romani, additis variationibus pro Kalendario Ecclesiae Universalis pro anno MCMXIII. — Ibid. — (Ven. lib. 0,75).

Mgr. D. S. CARACCIOLLO DI TORCHIAROLO, vescovo di Aversa. *Il celibato ecclesiastico.* Studio storico teologico. — Ibid. — (Ven. lib. 1,25).

Trilogia Józefa z Wielkopolski. Miłosc i Sztuka — Czy Miłosc, czy Namietnosc? — Magdalena. Warszawa. Skład Główny w Księgarni E. Wende, 1912 — (Ven. 75 kop.).

NUMISMATUM COLLECTORIBUS MONITUM

Apud Vocem Urbis numismata plura ex iis quae gesta Romanorum Pontificum referunt et quotannis in festo Apostolorum Petri et Pauli cudi solent, venalia prostant.

Sunt inter haec *numismatum aeneorum Leonis XIII et Pii X integra collectio; collectio pariter integra argenteorum numismatum Pii X; et Leonis XIII ab anno XIII ad XXVI Pontificatus eius inclusive.*

Si quis aliquod vel omnia habere cupiat, rogationem et oblationem suam scriptis mittat ad Doctorem Iosephum Fornari Commentarii Vocis Urbis Moderatorem, Romam (Via del Governo Vecchio, 96).

AENIGMATA

I.

I (valgo REBUS).

LUPUS
AGNUS

II.

Peram teneto, nam veniunt duo

A te, parati, ferre pecuniam.

Sed fac ut hic post alterum stes:

Quodque sues comedunt habebis.

Ex sociis, qui utriusque aenigmatum interpretationem ad Doctorem IOSEPHUM FORNARI, Commentarii moderatorum (Roma, via del Governo Vecchio, 96) miserint intra menses duos, unus, sortitus, gratia accipiet opus, cui titulus:

POETARUM LATINORUM EGLOGAE

(Edidit BRANDT).

Aenigmata an. XV, n. V proposita his respondent:

1) Mars-Mers: — 2) Res-a.

Ea rite soluta miserunt:

Augustus Scriban, Jassie. — P. C. Peltemburg, Sosterswende ad Lugdunum Batavorum. — Alois. Cappelli, Senis. — I. M. Meunier, Corbiniaco — Alex. P. Gest, Trentonio — Lud. Koblerskyk, Leopoli. — Iac. Fortina, Arona. — Steph. Dantas, Natal in Brasilia. — Ioan. Galbiati, F. Arneri, Mediolano. — Ad. Koslowski, Petricovia. — A. Bounin, Aureliano. — F. X. M., Drepano. — St. Kempa, Agrodinis. — P. Prado, Venetia. — Rich. Müller, Berlino. — Petrus Tergestinus. — Paulinus a S. Iosepho, Barcinons. — E. Burg. Monachio. — Vinc. Starnes, Neepoli. — Rich. Brendel, Brugia. — Eug. Dolmar, Neo-Eboraco. — Lud. Goux, Bituricis. — Frid. Horwath, Vindobona. — Alb. Perraud, Lutetia Parisiorum. — Georg. Archambeault, Quebeco. — Alb. Kain; Ant. Wittheside, Dubino. — F. Wawer, Marianopoli. — Lud. Dubois, Massilia. — Ant. Masla, Terragone. — Iac. Menendes, Madrito. — Eug. Dolmar; Mart. Dunne, Neo Eboraco. Barth. Ferraris, Aug. Tourinorum. — Fr. Xav. Ghlon, Ostunio. — Clem. Fiard, Curia Rhetorum. — Nic. Lagumina, Panormo. — F. Ricci, Florentia. — Raim. Silvan, Londino. — R. Richi, Traianopoli. — Nic. Endrigi, Salisburgo. — I. Martins, Philadelphia. — Fr. Salvatore, Syracusis. — F. Ortiz, Morelia.

Sortitus est praemium:

ANTONIUS WHITESIDE,

ad quem missa est IOANNIS FRANCENIA actio dramatica, cui titulus:

EUPLIUS.

Sponsor: IOANNES BAPTISTA CIAMPI, iurisperitus

ROMAE officina Societatis Editricis Romanae.

sensibiles facti sunt. Gulielmus, Germanorum Imperator, ad Portum-Balticum convenit cum Nicolao, Russorum Caesare, qui deinceps ad Petropolum Suetiorum regem ac reginam sollemniter excepit.

PUBLICI PER ORBEM COETUS

legibus ferendis

In Anglia secunda vice de comitiorum reformatione disceptatum. Agitata pariter quaestio est de « transpalerana ferrivia », deque nova pecunia pro eius suppetenda.

In Gallia de nova comitiorum lege a se proposita, cui radicalium et socialistarum factiones acerrime obstabant, Poincaré, administratorum praeses, triumphum reportavit.

In Russia de coloribus in civitatis vexillo immutandis lata his terminis lex, ut vexillum idem in posterum albo, flavo nigroque constet.

In Sinit prima generalia comitia ad Novembrem mensem indicta.

In Suetia pecunia ad classem augendam decretum.

PER ORBEM

Die iv mens. Iulii MCMXII Gutehoffnung in fodinis ex gasio improvisio incenso disruptio fit, qua quatuordecim misere necantur.

d. v Lutetiae Parisiorum Leonardus ille da Vinci, Italorum pictor maximus et machinator, tamquam aviationis quoque praecursor sollemniter celebratur.

Corning, in ferriviarum statione Neo-Eboracensis civitatis Septentrionalis Americae, ex curru serie vapore actorum in aliam occursum, quadraginta viatorum victimae lugentur.

d. vii Stoccolmae in urbe, Olympici ludii, ad quos heroes ex omnibus orbis populis conveniunt, coram Suetico rege inaugurantur.

d. viii novae ex fodinis ruinae nunciantur. Sheffield enim, Anglico in oppido, horrendam mortem in filis inveniunt septuaginta et ultra cunicularii, ipseque effossionum magister.

d. xii autem, in fodinis apud Moundsville, in civitate Virginia occidentali, operarii ad centum numero crudeli eidem fato immolantur.

d. xiv Massiliae in urbe ab opificibus maritimis rebus vacantibus, labores suos deserentibus, tumultus fiunt, in quo tum urbani vigiles, tum ipsi rebelles vulnera reportant.

d. xvii nuncium affertur Hubertum Latham,

Gallicum illum aviatores notissimum, dum in equatoriali Africa animi recreandi causa venationi intendit, a feroci bubalo occisum fuisse.

d. xxii in Scotia Andreas Lang, Anglorum scriptor magna laude merito celebratus, supremum diem obit.

d. xxiv Londini immane incendium celluloidis quamdam officinam absumit, neque vitae operariorum mulierum septem eheu! parcit.

d. xxvi incendium alterum, in vinariis cellis Epernay civitatis exortum, in pulverem doliariorum aliquot acerbe reducit.

d. xxvii et tertium incendium Kotan ex urbe nunciatur, quatuor millia domorum comburens.

d. xxviii Fischer aviator eiusque machinator ab excelso aëre in terram cum velivolo praecipitant, subitamque morte oppetunt.

d. xxix Tokio in urbe vita fungitur Mutsuhito, Iaponiae Imperator, civitatis suae tam optime meritis, ut iure pater patriae meruerit cognominari. Natus erat Kioto die iii mens. Novembris MDCCLII, thronumque ascenderat d. xxxi mens. Ianuarii MDCCLXVII. Ei succedit Yoshihito filius natus maximus, trigesimum ac tertium nunc annum agens.

LIBRORUM RECENSIO

Etude morphologique sur les Pronoms personnels dans les parlers actuels du Nivernais... par JEAN MARIE MEUNIER. — Paris, H. Champion, 1912, in 8° pag. XVIII-124.

— *Monographie phonétique du parler de Chaulgney (Nièvre)* per eundem. — Ibid., in 8° pag. XX-222.

In duplici hoc opere, quo auctor sibi nuper lauream doctoris litterarii splendide emeruit, mira scriptoris elucet eruditio cum in veteri lingua latina, praesertim rustica, tum recentiorum linguarum et dialectorum, quae a latina originem duxerunt. Quam tamen universa haec materia nimium sit ampla quam ut paucis voluminibus expediatur, auctor noster suas investigationes ad unam restringit regionem Nivernensem, ubi, quo tempore Caesar suos *Commentarios* scripsit, Aeduenses degebant, populi Romani amici, immo et fratres, uti eos appellat Cicero in suis *Epist. Famil.* (VII, X) et *ad Attic.* (L., XIX). Horum lingua, Caesari cognita, Celtica erat, quam Bardi canebant Druidesque oretenus suos docebant discipulos. Qui disciplinae cursus interdum ad viginti perdurabat annos, donec nempe memoriter tenerentur viginti illa versuum millia, quibus Galli seu Celtae doctrinam suam omnem complexi fuerant. Mature tamen horum lingua, nullis aut fere nullis tradita scriptis, sub dominatione Romana apud Aeduos in desuetudinem abiit peritque, ita ut

SOCIETAS EDITRIX ROMANA

ROMA - Via delle Coppelle, 35 - ROMA

praeter Officium nuntiorum et publicae rerum praedicationis, tum
per Italiam omnem, tum apud exterarum gentes, quo facilius satisfaceret
pluribus et Diurnorum suorum, et VOCIS URBIS commentarii sociis et
lectoribus requirentibus consultationes, consilia, explanationes, sollici-
tationes apud forenses aut civiles magistratus, aptum quoque recens
instituit

OFFICIUM CONSULTORUM ET PATROCINII,

quod eximiis iuris peritis concedidit.

Huiusmodi officii peculiare munus imprimis datum est, ea apud
Curias quaslibet et publicas administrationes procurandi, quae in com-
modum Sacerdotum in eorumque iurium omnium tutelam cedere maxime
possint, uti parochialium congruarum supplementa, cultualium expensa-
rum solutionem, regalium placitorum expeditionem, reddituum conver-
sionem, potestatem hereditatum vel aliarum liberalitatum excipiendarum,
docendi facultatem, etc.

PRO OMNIBUS

DILIGENTIA IN OPERE - TEMPERANTIA IN PRETIO

ANTHEA

(6)

(Ex fabula H. SIENKIEWICZ Poloni: *Eamus ad Ipsum*).

Iamque, expedita via, ad supplicii locum traxerant Nazarenum, ubi rapis hiatus triplex erat infixus palus, fundamenta ponendis crucibus. Anthea diu multumque tenebat erecto capite intentisque oculis, si forte posset optabili sane obtutu iterum frui. Sed ubi verticem collis cecidit color, tam demum potuit per illuc hastantem spicere cervicem, quasi per rimas identidem prospectum modo tantum cruentum, modo ludicram purpuram, modo ipsum vultum vicinae mortis pallore suffusum.

Dum tota in eo est, ecce lecticae proximus, quidam, albo amictu spoliatus, spargit pulvere caput, magnaue voce ac flebili exclamat:

— Lepros affectum me ille sanavit, quem modo agunt in crucem.

Hoc perculsa clamore mulier:

— Audistine, Cai? Ipse sanavit.

Cui ille:

— Libetne discedere?

At uxor:

— Sine, quaequo, consistam.

Animum sibi frangi Cinna sensit, incuriaeque poenituit, qui singularem plane medicum non hospitio exceperat.

Subito ad supplicium disposita ac paratis, lacera tum corpora, cum cruce attollitur; iamque ex militibus quidam, suffragendis pedibus admovent clavos.

Interea sensim obscurari caelum; obducto sole decolorari colles; sanguineo rubore, qualis esse solet inclipato in vespertinum die, infici nubes; mox ingruentes tenebrae, omne lumen eripere. Simul aestus tam gravis affiat, vix ut anhelis naribus captari aura duci que spiritus queat.

— Abcedamus — inquit Cinna.

Sine, quaequo, aliquanto diutius, rursum ut videam hominem.

Tum Cinna iussit admoveri lecticam crucibus. Intendebat mulier oculorum aciem in medium lignum, quasi in obscuriorem tractum nubes, in qua libratum corpus pollicere videbatur; adeo, recedente vitali calore, expalluerat. Dum vero notat attentius et refugientes oculos, et collapsa tempora, et difficili anhelitu agitatam pectus, confusum repente auditur murmur: mox horrida luce micat fulgur ingenti fragore. Terra contremittit: incondito clamore, seu verius lugubri ululatu gemituque edito, fit omnium fuga praeceps, urgente terrore: facies erat discriminis universi.

Verum, ubi restituta quies respirandi spatium dedit, plurimum invidia in misericordiam conversa variae hic illuc subortae sunt querimoniae: iniuria affectum supplicio sanctissimum hominem, veri praeconem, virum plane divinum, qui vel mortuos excitaret.

— Vae tibi, Hierosolyma! — audita vox est.

Alius vero:

— Terra tremitt.

Gliscentem rumorem interceptit iterum repentina lux fulguris, et, pro miserum, subito ictu concidit Anthea. Ad novam causam terroris fit raptim concursus; at brevi. Nam sedato statim turbine diffractisque nubibus, conspecta est concitato ore alloquens virum. Nempe non ipsam fulmen, sed, eo internitente, supremus iecerat morientis obtutus.

Interea paullatim caelo solique redditis omnibus, scena patuit omnium miserrima. Cruce pendet reclinato capite iuvenis, cereo vultu, vitreis oculis, ore subigno. Adstat Mater immota, attonita, stupenti similis. Circum reliquae mulieres inter manantes lacrimas et suspiria conclamant:

— Excessit!

— Excessit! — inquit Anthea, idemque reddidit Cinna. Tum vero accedens centurio quidam ad extremum crudelitatis ludibrium servatum hominem esse transverberat.

Rem sane miram quod spectaculum duplex pacaverit turbam, alterum exstincti hominis, alterum reidentis iterum solis. Tum subeunti propius Antheae auditae sunt voces: «Descende de cruce». Illa autem diu mirata reclinatum caput et exangue corpus, secum reputabat, fierine posset ut mortuus ille revivisceret. Sed vehementius angebatur Cinna, qui etiam nulla spe tenebatur resurrecturi Nazareni, persuasum tamen habebat, eundem potuisse vivum Antheae morbo mederi. Iterantibus autem vocibus: «Descende de cruce»:

— Descende — et ipse clamavit moestissimo gemitu: — sana aegram, meque tecum rape.

*Et iam summa procul villarum culmina fumant,
Matoresque cadunt altis de montis umbras.*

Quare Cinna iussit lecticarios moveri. Anthea, ubi domum se recepit:

— Hodie — inquit — horrenda visa oblecta sunt nulla.

Sed neque crastinus attulit dies. Qua de causa laxata aliquantulum vis morbi est. Anima quoque erigendo multum profuit Timonis adventus, qui gravibus Cinnae litteris excitatus, quam potuit celerrime contendit, ut extremum videret filiam.

Interim Cinna quidquid in utramque partem aut metus aut spes subiecerat secreta aestimatione pensabat; quietis intervallis usam quidem fuisse alias uxorem; non tamen bidui; quod animum recepisset, eius rei causam facile esse aut patris contubernium, aut excitatos ferali spectaculo sensus.

(Ad proximum numerum).

PETRUS ANGELINI.